Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (седми състав)

27 април 2023 година*

„Преюдициално запитване — Социална политика — Равно третиране в областта на заетостта и професиите — Директива 2000/78/ЕО — Забрана на дискриминация, основана на възраст — Пенсия за осигурителен стаж и възраст — Национална правна уредба, която предвижда с обратно действие приравняването на категория държавни служители, която преди това е била в по-благоприятно положение съгласно националното законодателство относно правото на пенсия за осигурителен стаж и възраст, с категория държавни служители, която преди това е била в по-неблагоприятно положение съгласно същото законодателство“

По дело C-681/21

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Verwaltungsgerichtshof (Върховен административен съд, Австрия) с акт от 11 октомври 2021 г., постъпил в Съда на 11 ноември 2021 г., в рамките на производство по дело

Versicherungsanstalt öffentlich Bediensteter, Eisenbahnen und Bergbau (BVAEB)

срещу

BB,

СЪДЪТ (седми състав),

състоящ се от: M. L. Arastey Sahún (докладчик), председател на състава, N. Wahl и J. Passer, съдии,

генерален адвокат: T. Ćapeta,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за BB, от M. Riedl, Rechtsanwalt,

– за австрийското правителство, от A. Posch, J. Schmoll и F. Werni, в качеството на представители,

* Език на производството: немски.

– за Европейската комисия, от B.-R. Killmann и D. Martin, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 2, параграф 1 и параграф 2, буква а), както и на член 6, параграф 1 от Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 година за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите (ОВ L 303, 2000 г., стр. 16; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 6, стр. 7).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между Versicherungsanstalt öffentlich Bediensteter, Eisenbahnen und Bergbau (BVAEB) (Осигурителен институт на служителите в публичната администрация, железниците и мините, Австрия) и BB относно определянето на размера на пенсията на последната за осигурителен стаж и възраст.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Член 1 от Директива 2000/78 е озаглавен „Цел“ и предвижда:

„Целта на настоящата директива е да регламентира основната рамка за борба с дискриминацията, основана на религия или убеждение, увреждане, възраст или сексуална ориентация[,] по отношение на заетостта и упражняването на занятие, с оглед прилагането в държавите членки на принципа за равно третиране“.

4 Член 2 от тази директива е озаглавен „Понятие за дискриминация“ и гласи:

„1. За целите на настоящата директива[…] „принципът за равно третиране“ означава, че няма да има пряка или непряка дискриминация въз основа[…] на който и да е от признаците, посочени в член 1.

2. За целите на параграф 1:

а) проява на пряка дискриминация има, когато едно лице е, било е[…] или би било третирано по-малко благоприятно от друго в сравнима ситуация въз основа един от признаците, упоменати в член 1;

б) проява на непряка дискриминация има, когато видимо неутрална разпоредба, критерий или практика биха поставили лицата от определена религия или убеждение, увреждане, възраст или сексуална ориентация в сравнение с други лица в неблагоприятно положение, овен ако:

i) тази разпоредба, критерий или практика е обективно оправдана от законната си цел и средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими[…]

[…]“.

5 Член 3 от посочената директива е озаглавен „Приложно поле“ и параграф 1, буква в) от него предвижда:

„В границите на сферите на компетентност, поверени на Общността, настоящата директива се прилага към всички лица от публичния и частния сектор, включително публични органи, във връзка с:

[…]

в) условия за наемане и условия на труд, включително условията за уволнение и заплащане“.

6 Съгласно член 6 от същата директива, озаглавен „Оправдаване на разликите в третирането на основание възраст“:

„1. Независимо от член 2, параграф 2, държавите членки могат да регламентират, че разлики в третирането на основание възраст не представлява[т] дискриминация, ако в контекста на национално право[…] са обективно и обосновано оправдани от законосъобразна цел, включително законосъобразна политика по заетостта, трудов пазар и цели на професионалното обучение[,] и[…] ако средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими.

[…]

2. Независимо от член 2[,] параграф 2, държавите членки могат да регламентират[, че] фиксирането на възраст за достъп до социално-осигурителни схеми, право на пенсия или обезщетение за инвалидност, включително определянето в съответствие с тези схеми на различна възраст за работници или служители или групи или категории и използването в контекст на такива схеми на критерий за възраст при статистическите изчисления[,] не представляват дискриминация на основание възраст, като се гарантира, че това не води до дискриминация на основание пол“.

7 Член 9 от Директива 2000/78 е озаглавен „Защита на права“ и параграф 1 от него предвижда:

„Държавите членки осигуряват, че съдебните и/или административни процедури, включително, когато те считат за подходящо, и помирителни процедури, за привеждане в изпълнение на задълженията по настоящата директива са достъпни за всички лица, които считат себе си [за] засегнати поради неприлагането спрямо тях на принципа за равно третиране, дори след като [правоотношението], в ко[е]то е извършена предявената дискриминация[,] е [прекратено]“.

8 Член 16 от тази директива е озаглавен „Спазване“ и гласи:

„Държавите членки вземат необходими мерки, за да гарантират, че:

а) всички закони, подзаконови актове и административни разпоредби, противоречащи на принципа за равно третиране, са отменени;

б) всички разпоредби, противоречащи на принципа за равно третиране, които са включени в колективни трудови договори, вътрешни правила на предприятията или правила, регулиращи свободните работи и професии и организациите на работници и работодатели[,] са или могат да бъдат обявени за нищожни, или да бъдат изменени“.

Австрийското право

9 Allgemeines Pensionsgesetz (Общ закон за пенсиите) от 15 декември 2004 г. (BGBl. I, 142/2004), в редакцията си, приложима за спора в главното производство (наричан по-нататък „APG“), се прилага за държавните служители, родени след 1 януари 1955 г.

10 Член 39 от Bundesgesetz über die Pensionsansprüche der Bundesbeamten, ihrer Hinterbliebenen und Angehörigen (Pensionsgesetz 1965) (Федерален закон за пенсионните права на федералните държавни служители, на преживелите ги лица и на членовете на техните семейства (Закон за пенсиите от 1965 г.) от 18 ноември 1965 г. (BGBl. 340/1965) (наричан по-нататък „PG от 1965 г.“), в редакцията му съгласно Закона от 30 декември 2010 г. (BGBl. I, 111/2010) (наричан по-нататък „PG от 2010 г.“), е озаглавен „Възстановяване на неоснователно получени плащания“ и параграф 1 от него предвижда:

„Неоснователно получените плащания (надплатени суми) се възстановяват на федералната държава, ако не са получени добросъвестно“.

11 Член 41 от PG от 2010 г. гласи следното:

„1. Измененията на този федерален закон, които не изменят нито размера на плащанията по него, нито условията за възникване на право на такива плащания, се прилагат и за лицата, които към датата на влизането му в сила имат право на периодични месечни парични плащания съгласно този закон. Измененията на правилата за изчисляване или на условията за възникване на право на плащания се прилагат за лицата, които към датата на влизането в сила на този федерален закон имат право на плащания по него, само когато това е изрично предвидено.

2. Пенсиите за осигурителен стаж и възраст и наследствените пенсии, дължими съгласно този федерален закон, с изключение на допълнителната надбавка по член 26, се осъвременяват в същия момент и в същата степен като пенсиите по схемата за задължително пенсионно осигуряване:

1) когато правото на пенсия е придобито преди 1 януари на съответната година;

2) когато произтичат от пенсии за осигурителен стаж и възраст, правото на които е придобито преди 1 януари на съответната година.

В отклонение от изречение първо, пенсията за осигурителен стаж и възраст се осъвременява за първи път, считано едва от 1 януари на втората календарна година след възникването на правото на такава пенсия.

3. Процедурата по осъвременяване на пенсиите, предвидена в член 634, параграф 12 от [Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (Общ закон за социалното осигуряване) от 9 септември 1955 г. (BGBl. 189/1955), в приложимата за спора в главното производство редакция (наричан по-нататък „ASVG“)] за календарната 2010 г., се прилага за родените преди 1 януари 1955 г. държавни служители, които са били на служба към 31 декември 2006 г., при първите три осъвременявания на размера на пенсиите им за осигурителен стаж и възраст или на произтичащите от тях наследствени пенсии, освен ако за съответната календарна година не се прилага правна уредба, която дерогира член 108h, параграф 1 от ASVG“.

12 Член 41, параграф 3 от PG от 1965 г., изменен с 2. Dienstrechts-Novelle 2018 (Втори закон от 2018 г. за изменение на Закона за държавния служител) от 22 декември 2018 г. (BGBl. I, 102/2018) (наричан по-нататък „PG от 2018 г.“), предвижда:

„Процедурата по осъвременяване на пенсиите, предвидена в член 634, параграф 12 от ASVG за календарната 2010 г., се прилага за родените преди 1 януари 1955 г. държавни служители, които са били на служба към 31 декември 2006 г., както и за лицата, за които е приложим член 99, параграф 6, при първите три осъвременявания на размера на пенсиите им за осигурителен стаж и възраст или на произтичащите от тях наследствени пенсии, освен ако за съответната календарна година не се прилага правна уредба, която дерогира член 108h, параграф 1 от ASVG“.

13 Член 99 от PG от 1965 г., в редакцията му съгласно Закона от 27 декември 2013 г. (BGBl. I, 210/2013) (наричан по-нататък „PG от 2013 г.“), е озаглавен „Паралелно изчисление“ и гласи следното:

„1. Раздел XIII се прилага само за държавните служители, които са родени след 31 декември 1954 г. и преди 1 януари 1976 г., встъпили са в служебно правоотношение с федералната държава преди 1 януари 2005 г. и са били на служба към 31 декември 2004 г.

2. Държавният служител има право на пенсия за осигурителен стаж и възраст или на пенсия за преподаватели във висши училища, изчислявана в съответствие с разпоредбите на този федерален закон, само до размер, който съответства на процентния размер съгласно член 7 и член 90, параграф 1, произтичащ от общия период, който се зачита за осигурителен стаж и е натрупан от държавния служител до 31 декември 2004 г.

3. Наред с пенсията за осигурителен стаж и възраст или пенсията за преподаватели във висши училища, на държавния служител се изчислява пенсия, като се прилагат [APG] и член 6, параграф 3 и член 15, параграф 2 от [APG] в редакцията, в сила към 31 декември 2013 г. В това отношение член 15 и член 16, параграф 5 от [APG] не се прилагат. Пенсията съгласно [APG] се изплаща в размер, който съответства на разликата между процентния размер по параграф 2 и 100 %.

4. Периодите, признати съгласно член 9, не се вземат предвид при прилагане на параграфи 2, 3 и 6. Във връзка с взетите предвид периоди определящ е моментът, в който действително е завършен взетият предвид период.

5. Общата пенсия на държавния служител се състои от пропорционалния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст или на пенсията за преподаватели във висши училища по параграф 2 и пропорционалния размер на пенсията съгласно параграф 3.

6. Не се прави паралелно изчисление, ако делът на придобития след 1 януари 2005 г. общ стаж за пенсиониране е по-малък от 5 % от целия общ стаж за пенсиониране или е по-малък от 36 месеца. В този случай размерът на пенсията се изчислява съгласно разпоредбите на този федерален закон, с изключение на този раздел“.

14 Член 634, параграф 12 от ASVG, в редакцията му съгласно Закона от 23 май 2013 г. (BGBl. I, 81/2013), предвижда:

„В отклонение от член 108h, параграф 1, първо изречение, с наредба по член 108, параграф 5 федералният министър по социалните въпроси и защитата на потребителите осъвременява пенсиите за календарните 2009 г. и 2010 г. по такъв начин, че:

1) пенсиите, които не надвишават 60 % от максималната основа на вноските, уредена в член 45, се умножават по коефициент от 1,034 за календарната 2009 г. и по коефициента на осъвременяване за календарната 2010 г., и

2) всички останали пенсии се увеличават с точно определен размер, равняващ се на увеличението, получено при умножаването на 60 % от максималната основа на вноските, уредена в член 45, по коефициент от 1,034 за календарната 2009 г. и по коефициента на осъвременяване за календарната 2010 г.“.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

15 BB, родена през 1946 г., придобива право на пенсия за осигурителен стаж и възраст на 31 декември 2011 г.

16 С решение от 9 май 2012 г. BVAEB определя, че месечният брутен размер на пенсията ѝ за осигурителен стаж и възраст е 3 079,57 евро.

17 Считано от 1 януари 2014 г., пенсията на BB за осигурителен стаж и възраст е осъвременена и увеличена до месечен брутен размер от 3 128,84 евро в съответствие с член 41, параграф 2 от PG от 2010 г.

18 С писмо от 20 май 2015 г. BB оспорва пред BVAEB прилагането на член 41, параграф 3 от PG от 2010 г. във връзка с увеличението на размера на пенсията ѝ за осигурителен стаж и възраст за 2015 г., като иска с решение да се установи месечният брутен размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст, на която е имала право от 1 януари 2015 г., както и да се доплати разликата в сумите. В това отношение BB изтъква по-специално че прилагането на тази разпоредба е в противоречие с член 2 от Директива 2000/78, тъй като разпоредбата поставя по-възрастните държавни служители (родени преди 1 януари 1955 г.) в по-неблагоприятно положение спрямо по-младите държавни служители (родени след 1 януари 1955 г.), що се отнася до увеличението на размера на пенсиите за осигурителен стаж и възраст.

19 С решение от 24 юни 2015 г. BVAEB определя на основание член 41, параграфи 1, 2 и 3 от PG от 2010 г., че месечният брутен размер на пенсията на BB за осигурителен стаж и възраст е 3 176,27 евро, считано от 1 януари 2015 г. В това отношение той констатира, че не е налице основана на възрастта дискриминация по смисъла на член 2 от Директива 2000/78, доколкото за държавните служители, родени след 1 януари 1955 г., се прилага по-неблагоприятната система на „паралелното изчисление“ по член 99 от PG от 2013 г., съгласно който размерът на пенсиите им за осигурителен стаж и възраст се определя в съответствие с PG от 1965 г., що се отнася до осигурителните периоди, натрупани преди 2005 г., и в съответствие с APG, що се отнася до осигурителните периоди, натрупани след 2005 г., като се вземат предвид натрупаните периоди на служба, за да се адаптира съответно този размер.

20 С решение от 19 август 2016 г. Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд, Австрия) отхвърля жалбата на BB срещу решението на BVAEB от 24 юни 2015 г. с мотива, че горната граница за осъвременяването на пенсиите в член 41, параграф 3 от PG от 2010 г., която се прилага само за държавните служители, родени преди 1 януари 1955 г., е в съответствие с Директива 2000/78. Обстоятелството, че при определянето на пенсията за осигурителен стаж и възраст на държавните служители, родени след 1 януари 1955 г., се използва паралелно изчисление, което е по-неблагоприятно за тях, оправдава съществуващото различно третиране.

21 С решение от 25 октомври 2017 г. вследствие на подадената от BB ревизионна жалба Verwaltungsgerichtshof (Върховен административен съд, Австрия) отменя посоченото съдебно решение и връща делото за повторно разглеждане на Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд) с мотива, че член 41, параграф 3 от PG от 2010 г. представлява необоснована пряка дискриминация, основана на възрастта, по отношение на държавните служители, родени преди 1 януари 1955 г., тъй като „паралелното изчисление“ не се прилага за всички държавни служители, родени след 31 декември 1954 г., и по-специално не се прилага за тези, за които общата продължителност на зачетените за осигурителен стаж периоди, натрупани след 1 януари 2005 г., е равна на по-малко от 5 % от продължителността на зачитаните за осигурителен стаж периоди или е по-малка от 36 месеца, в съответствие с член 99, параграф 6 от PG от 2013 г.

22 Verwaltungsgerichtshof (Върховен административен съд) отбелязва, че съгласно член 41, параграф 3 от PG от 2010 г. и член 99, параграфи 1 и 6 от PG от 2013 г. съществуват три категории пенсионирани държавни служители, за всяка от които се прилага различна схема за осъвременяване на пенсиите за осигурителен стаж и възраст: първа категория, която включва родените преди 1 януари 1955 г. държавни служители, при осъвременяването на чиито пенсии трябва да има горна граница през първите три пенсионни години в съответствие с член 41, параграф 3 от PG от 2010 г., втора категория, която включва родените след 1 януари 1955 г. държавни служители, за които съгласно член 99, параграф 1 от PG от 2013 г. следва да се извършва паралелно изчисление, и трета категория, която включва държавните служители, които са родени след 1 януари 1955 г., но за които съгласно член 99, параграф 6 от PG от 2013 г. не следва нито да се предвижда горна граница за осъвременяването на пенсиите, нито да се извършва паралелно изчисление (наричана по-нататък „третата категория“).

23 С постановено при повторно разглеждане на делото решение (*Ersatzerkenntnis*) от 9 октомври 2018 г. Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд) уважава жалбата на BB, посочена в точка 20 от настоящото решение, като приема, че считано от

1 януари 2015 г., тя е имала право да получава пенсия за осигурителен стаж и възраст в месечен брутен размер от 3 182,03 евро, както и да ѝ бъде доплатена разликата в съответните суми, тъй като член 2 от Директива 2000/78 не допуска член 41, параграф 3 от PG от 2010 г. да се прилага за спорната в главното производство пенсия.

24 С PG от 2018 г. член 41, параграф 3 от PG от 2010 г. е изменен с обратно действие, считано от 1 януари 2011 г. Съгласно тази нова редакция на PG от 1965 г. държавните служители, за които се прилага член 99, параграф 6 от PG от 2013 г., са включени с обратна сила в приложното поле на член 41, параграф 3 от PG от 2018 г., като се цели третата категория държавни служители да бъде премахната чрез включването ѝ в първата категория, посочена в точка 22 от настоящото решение, за осъвременяването на пенсиите на която временно се прилага горна граница.

25 С решение от 30 април 2019 г. Verwaltungsgerichtshof (Върховен административен съд) отхвърля като недопустима ревизионната жалба, подадена от BVAEB срещу решението, постановено при повторно разглеждане на делото (*Ersatzerkenntnis*) от Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд) на 9 октомври 2018 г.

26 С решение от 25 юли 2019 г. по ново искане на BB, подадено на 17 юли 2019 г., BVAEB приема, че BB е имала право на пенсия за осигурителен стаж и възраст с месечен брутен размер от 3 176,27 евро, считано от 1 януари 2015 г., 3 211,26 евро, считано от 1 януари 2016 г., 3 236,95 евро, считано от 1 януари 2017 г., 3 288,74 евро, считано от 1 януари 2018 г., и 3 354,52 евро, считано от 1 януари 2019 г., тъй като член 41, параграф 3 от PG от 2018 г. премахва с обратно действие дискриминацията, установена в решението на Verwaltungsgerichtshof (Върховен административен съд) от 25 октомври 2017 г., посочено в точка 21 от настоящото решение. Съгласно тази разпоредба осъвременяването на пенсиите за осигурителен стаж и възраст с предвидена горна граница се прилага и за държавните служители, попадащи в приложното поле на член 99, параграф 6 от PG от 2013 г., за които преди това не се е прилагало това осъвременяване. Освен това BVAEB приема, че BB трябва да възстанови на държавата надплатена сума за пенсия за осигурителен стаж и възраст в размер на 84,24 евро за периода от януари до август 2019 г.; за сметка на това надплатените на BB суми за пенсии през периода преди декември 2018 г. са били получени добросъвестно.

27 С решение от 23 юни 2020 г. Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд), след като отново е сезиран от BB, уважава жалбата на последната срещу посоченото в предходната точка решение с мотива, че член 41, параграф 3 от PG от 2018 г. продължава да е в противоречие с член 2 от Директива 2000/78. Всъщност законодателното изменение с PG от 2018 г. не е изменило положението на държавните служители, родени преди 1 януари 1955 г., които все още са в по-неблагоприятно положение — причина, поради която продължава да е налице основана на възрастта дискриминация. Поради силата на пресъдено нещо обаче този съд отхвърля жалбата в частта относно 2015 г. Следователно той приема, че BB е имала право на пенсия за осигурителен стаж и възраст с месечен брутен размер от 3 217,02 евро от 1 януари 2016 г., 3 242,76 евро от 1 януари 2017 г., 3 294,64 евро от 1 януари 2018 г., 3 360,53 евро от 1 януари 2019 г. и 3 421,02 евро от 1 януари 2020 г., като тези суми не са надплатени суми.

28 Впоследствие BVAEB подава ревизионна жалба срещу това съдебно решение пред запитващата юрисдикция, Verwaltungsgerichtshof (Върховен административен съд).

29 В този контекст посочената юрисдикция изразява съмнения дали е съвместим с принципа на правна сигурност член 41, параграф 3 от PG от 2018 г., съгласно който категорията държавни служители, които преди това са били в по-благоприятно положение съгласно националното законодателство, що се отнася до правото им на пенсия за осигурителен стаж и възраст (наричана по-нататък „категорията, която преди това е била в по-благоприятно положение“), е поставена в равностойно положение с категорията държавни служители, които преди това са били в по-неблагоприятно положение съгласно същото законодателство (наричана по-нататък „категорията, която преди това е била в по-неблагоприятно положение“).

30 Освен това запитващата юрисдикция иска да установи, от една страна, дали тази разпоредба е в съответствие със задължението, произтичащо от практиката на Съда, и по-специално от решение от 7 октомври 2019 г., Safeway (C-171/18, EU:C:2019:839, т. 34 и 41 и цитираната съдебна практика), да бъде премахната незабавно и напълно установената дискриминация, както и със забраната за премахване за минали периоди на предимствата, които е ползвала категорията, която преди това е била в по-благоприятно положение. От друга страна, тя иска да установи дали е възможно тази съдебна практика да бъде приложена за разглеждания в главното производство случай.

31 Необходимостта да се гарантира защитата на придобитите права и на оправданите правни очаквания на категорията, която преди това е била в по-благоприятно положение, произтича от практиката на Съда относно основаната на възрастта дискриминация, и по-специално от решение от 8 май 2019 г., Leitner (C-396/17, EU:C:2019:375, т. 49). В случая обаче член 41, параграф 3 от PG от 2018 г. не защитава именно правата, придобити от категорията, която преди това е била в по-благоприятно положение.

32 Съдът действително е постановил в решение от 28 януари 2015 г., Starjakob (C-417/13, EU:C:2015:38, т. 49), че не следва обезателно във всички случаи на дискриминация, основана на възраст, да се предоставя финансова компенсация, съответстваща на разликата в размера на плащанията в зависимост от това дали е налице дискриминация или не. Запитващата юрисдикция обаче иска да установи дали тази съдебна практика е приложима за обстоятелства като разглежданите в главното производство, доколкото в делото, по което е постановено това решение, правата, придобити от държавните служители от категорията, която преди това е била в по-благоприятно положение, са били запазени, за разлика от разглежданото в главното производство положение.

33 Във всеки случай Съдът все още не се е произнесъл по въпроса дали би било в съответствие с правото на Съюза вследствие на изменение на национална разпоредба с обратно действие в крайна сметка категорията, която преди това е била в по-благоприятно положение, да бъде поставена в равностойно положение с категорията, която преди това е била в по-неблагоприятно положение, като се премахне причината за различното третиране, така че лицата, дискриминирани преди това въз основа на възраст, да нямат никакви финансови претенции.

34 Освен това запитващата юрисдикция отбелязва, че правото на ефективни правни средства за защита е гарантирано не само в член 47, първа алинея от Хартата на основните права на Европейския съюз, но и в Директива 2000/78, съгласно член 9 от която държавите членки гарантират, че всички лица, които се считат за засегнати от дискриминация, могат да предявят правата си. Правото на ефективни правни средства за защита обаче би било напълно лишено от ефективност, ако се приеме, че е в съответствие с правото на Съюза

изменението на национална правна уредба, позволяващо да се премахне с обратна сила дискриминация въз основа на възраст, без да се гарантира на дискриминираните лица възможността да получат финансова компенсация, съответстваща на плащането на сумите, които са щели да получат при липсата на въпросната дискриминация.

35 При това положение Verwaltungsgerichtshof (Върховен административен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли член 2, параграф 1 и параграф 2, буква а) и член 6, параграф 1 от Директива [2000/78], респ. принципите на правна сигурност, на зачитане на придобитите права и на ефективност на правото на Съюза, да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба като спорната в главното производство, съгласно която поради осъвременяване на пенсиите категория държавни служители, която преди това е била в по-благоприятно положение, е лишена с обратно действие от размера на пенсията, който ѝ се полага, и в резултат на това по този начин (премахване с обратна сила на категорията, която преди това е била в по-благоприятно положение, чрез поставянето ѝ понастоящем в равностойно положение с категорията, която преди това е била в по-неблагоприятно положение) категорията държавни служители, която преди това е била в по-неблагоприятно положение, поради осъвременяването на пенсиите също (вече) е лишена от размера на пенсията, който ѝ се полага и на който последната категория би имала право въз основа на дискриминация на основание възраст, която съдилищата вече (многократно) са установили, като са оставили без приложение противоречаща на правото на Съюза национална разпоредба с цел да се постигне равно третиране с категорията, която преди това е била в по-благоприятно положение?“.

Производството пред Съда

36 С акт на председателя на Съда от 5 юли 2022 г. е изпратено искане за предоставяне на информация до запитващата юрисдикция, която е приканена да уточни с оглед на текста на акта за преюдициално запитване точно каква ще е ползата за разрешаването на спора в главното производство от отговора на Съда на поставения въпрос, доколкото последният се основава на принципната постановка за прилагане с обратна сила на спорната национална правна уредба.

37 С писмо от 2 септември 2022 г., постъпило в секретариата на Съда на 8 септември 2022 г., запитващата юрисдикция отговаря на това искане за предоставяне на информация, като най-напред излага отново причините, по които преюдициалното запитване е релевантно за разрешаването на спора в главното производство. На следващо място, тя изтъква, първо, че в спора по главното производство следва да определи дали размерът на пенсиите за осигурителен стаж и възраст, който съгласно приетото от Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд) се дължи на BB за периода 2015—2018 г., от една страна, и от 1 януари 2019 г., от друга, е в съответствие с приложимото национално законодателство, като вземе предвид правото на Съюза. Второ, тази юрисдикция подчертава, че съответно спорът в главното производство се отнася преди всичко до определянето на дължимия размер на пенсиите за осигурителен стаж и възраст, а не до това дали е следвало да се изисква възстановяването на евентуални получени неоснователно в миналото плащания. Трето, тя уточнява съответно, че ако Съдът приеме, че правото на Съюза допуска национална разпоредба като член 41, параграф 3 от PG от 2018 г., размерът на пенсията за осигурителен стаж и възраст, който би се дължал на BB, би

бил прекалено висок и следователно незаконосъобразен, поради което ще се наложи адаптиране на посочената пенсия. Четвърто, в това отношение посочената юрисдикция констатира, че такова адаптиране ще се извърши независимо от това дали BB евентуално трябва да възстанови неоснователно получени в миналото плащания, или може да ги запази, като се позове на добросъвестността си. Пето, запитващата юрисдикция отбелязва, че въпросът за евентуалното възстановяване на неоснователно получени плащания би възникнал само ако се установи приложимостта на член 41, параграф 3 от PG от 2018 г. Шесто, тази юрисдикция заключава, че дори спорната правна уредба да породи обратно действие за периода след 1 януари 2019 г., съвместимостта на посочената правна уредба с правото на Съюза ще продължи да бъде решаваща, за да се установи приложимото правно основание, позволяващо да се определят размерът, както и годишното осъвременяване на пенсията на BB за осигурителен стаж и възраст както за миналото, така и за в бъдеще, независимо от евентуалното възстановяване на неоснователно получени плащания.

По преюдициалния въпрос

38 С въпроса си запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 2, параграф 1 и параграф 2, буква а), както и член 6, параграф 1 от Директива 2000/78 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, която, за да премахне основана на възраст дискриминация, предвижда пенсионната схема на държавните служители от категорията, която преди това е била в по-благоприятно положение, да бъде приравнена с обратно действие с пенсионната схема на държавните служители от категорията, която преди това е била в по-неблагоприятно положение.

39 Като начало следва да се отбележи, че видно от акта за преюдициално запитване, поставеният от запитващата юрисдикция въпрос се основава на принципната постановка, от една страна, че член 41, параграф 3 от PG от 2010 г. представлява пряка дискриминация, основана на възрастта, по отношение на държавните служители, родени преди 1 януари 1955 г., и от друга страна, че приемането от националния законодател на член 41, параграф 3 от PG от 2018 г. има за цел да премахне посочената дискриминация, основана на възрастта. Съдът ще разгледа поставения въпрос единствено с оглед на тази принципна постановка.

40 За да се отговори на този въпрос, следва да се припомни най-напред, че както от заглавието и съображенията, така и от съдържанието и целта на Директива 2000/78 следва, че тя е насочена към установяване на обща рамка, за да се осигури на всяко лице равно третиране „в областта на заетостта и професиите“, като му се предостави ефикасна защита срещу дискриминацията, основана на един от признаците, упоменати в член 1 от нея, сред които е възрастта (решение от 3 юни 2021 г., Ministero della Giustizia (Нотариуси), C-914/19, EU:C:2021:430, т. 21 и цитираната съдебна практика).

41 Освен това съгласно член 3, параграф 1, буква в) от тази директива тя се прилага в границите на сферите на компетентност, поверени на Съюза, „към всички лица от публичния и частния сектор, включително публични органи“, във връзка по-специално с „условия за наемане и условия на труд, включително условията за уволнение и заплащане“.

42 Освен това следва да се подчертае, че видно от член 2, параграф 1 във връзка с член 1 от Директива 2000/78, за целите на тази директива принципът на равно третиране изисква по-специално да няма пряка или непряка дискриминация, основана на възрастта. В член 2,

параграф 2, буква а) от посочената директива се уточнява, че за целите на прилагането на параграф 1 от него проява на пряка дискриминация има в частност, когато едно лице е третирано по-малко благоприятно от друго в сравнима ситуация въз основа на един от признаците, упоменати в член 1 от същата директива.

43 Независимо от член 2, параграф 2 от Директива 2000/78, съгласно член 6, параграф 1 от нея държавите членки могат да предвидят, че разликите в третирането на основание възраст не представляват дискриминация, ако в контекста на национално право са обективно и разумно оправдани от законосъобразна цел, включително законосъобразна политика по заетостта, трудов пазар и цели на професионалното обучение, и ако средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими.

44 В това отношение следва да се отбележи, че съгласно постоянната практика на Съда, при установяване на наличие на дискриминация, противоречаща на правото на Съюза, и до приемането на мерки за възстановяване на равното третиране спазването на принципа на равно третиране може да се гарантира единствено ако на категорията лица в по-неблагоприятно положение се предоставят същите предимства като тези, от които се ползват лицата в привилегированата категория. По този начин лицата в по-неблагоприятно положение трябва да бъдат поставени в същото положение като лицата, които се ползват от съответната привилегия (решение от 22 януари 2019 г., Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43, т. 79 и цитираната съдебна практика).

45 Следователно би било в противоречие с целта за изравняване на условията на труд, както и с принципа на правна сигурност да се позволи на управителите на съответната пенсионна схема да премахнат дискриминация, като приемат мярка, която уеднаквява с обратно действие схемата за лицата, които преди това са били в по-благоприятно положение, приравнявайки я към схемата за лицата, които преди това са били в по-неблагоприятно положение. Всъщност възприемането на такова разрешение би освободило тези управители от задължението да отстранят незабавно и напълно дискриминацията след установяването ѝ (вж. в този смисъл решение от 7 октомври 2019 г., Safeway, C-171/18, EU:C:2019:839, т. 34 и 41 и цитираната съдебна практика).

46 При все това съображенията, изложени в предходната точка, важат само ако националният законодател не е приел мерки, които възстановяват равното третиране (вж. в този смисъл решение от 8 май 2019 г., Leitner, C-396/17, EU:C:2019:375, т. 77 и цитираната съдебна практика).

47 За сметка на това, що се отнася до периода след приемането на мерки за възстановяване на равното третиране от компетентния законодател, Съдът е приел, че член 119 ЕО (понастоящем член 157 ДФЕС) допуска такива мерки да предвиждат, че предимствата на лицата, които преди това са били облагодетелствани, се намаляват, като бъдат приравнени със схемата за лицата, които преди това са били в по-неблагоприятно положение (вж. в този смисъл решение от 7 октомври 2019 г., Safeway, C-171/18, EU:C:2019:839, т. 18 и цитираната съдебна практика).

48 Противно на поддържаното от Европейската комисия в писменото ѝ становище, изводите от посоченото съдебно решение може да се приложат и в контекста на Директива 2000/78, в положение като това в спора по главното производство, доколкото за периода преди

влизането в сила на PG от 2018 г. то се характеризира с наличието на валидна референтна система, а именно третата категория (вж. по аналогия решение от 22 януари 2019 г., Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43, т. 81 и цитираната съдебна практика).

49 От това следва, че с оглед на правото на Съюза националният законодател е можел от момента, в който е било постигнато законодателно привеждане в съответствие, в случая — с приемането на PG от 2018 г., да приравни пенсионната схема на държавните служители от категорията, която преди това е била в по-благоприятно положение, с тази на държавните служители от категорията, която преди това е била в по-неблагоприятно положение.

50 Всъщност трябва да се приеме, че съгласно член 16 от Директива 2000/78 държавите членки имат задължението да отменят всички законови, подзаконови и административни разпоредби, които противоречат на принципа на равно третиране, но този член все пак не ги задължава да приемат определени мерки в случай на нарушение на забраната за дискриминация, а им оставя възможност свободно да избират между различните разрешения, подходящи за постигане на целта, която преследва, това, което им се струва най-подходящо в зависимост от различните хипотези, които могат да възникнат (решение от 8 май 2019 г., Leitner, C-396/17, EU:C:2019:375, т. 78 и цитираната съдебна практика).

51 От практиката на Съда обаче следва, че принципът на правна сигурност по правило не допуска акт за прилагане на правото на Съюза да има обратно действие. В това отношение следва да се припомни, че принципът на правна сигурност, който е част от общите принципи на правото на Съюза, изисква по-конкретно действието на правните норми да е ясно, точно и предвидимо (решение от 13 февруари 2019 г., Human Operator, C-434/17, EU:C:2019:112, т. 34 и цитираната съдебна практика). Следователно на акт за прилагане на правото на Съюза може да се придаде обратно действие само по изключение, когато това се налага от императивно съображение от общ интерес и когато оправданите правни очаквания на заинтересованите лица са надлежно зачетени (вж. в този смисъл решение от 7 октомври 2019 г., Safeway, C-171/18, EU:C:2019:839, т. 38 и цитираната съдебна практика).

52 На първо място, що се отнася до изискването за императивно съображение от общ интерес, следва да се отбележи, че опасността от сериозно засягане на финансовото равновесие на съответната пенсионна схема може да представлява такова императивно съображение (вж. в този смисъл решение от 7 октомври 2019 г., Safeway, C-171/18, EU:C:2019:839, т. 43 и цитираната съдебна практика). От преписката, с която разполага Съдът, обаче не следва да е било изтъкнато такова императивно съображение, за да се обоснове обратното действие на спорната в главното производство национална правна уредба. Макар австрийското правителство действително да твърди в писменото си становище, че член 41, параграф 3 от PG от 2018 г. има за цел да гарантира справедливо равновесие между по-възрастните и по-младите държавни служители в рамките на разпределянето на тежестите, които следва да осигурят дългосрочното финансиране на пенсионната схема, все пак подобно съображение видимо не е достатъчно, за да обоснове необходимостта от приравняване с обратно действие на пенсионната схема на държавните служители от категорията, която преди това е била в по-благоприятно положение, с тази на държавните служители от категорията, която преди това е била в по-неблагоприятно положение, за да се избегне сериозно засягане на финансовото равновесие на съответната пенсионна схема. С изложения от същото правителство довод, че съгласно практиката на Съда целите да се гарантира устойчивото финансиране на пенсиите за осигурителен стаж и възраст и да се намали разликата между равнищата на финансираните от държавата пенсии, могат, предвид широката свобода на преценка, с която разполагат държавите членки, да се

разглеждат като законосъобразни цели на социалната политика, не може да се докаже — при липсата на други релевантни обстоятелства, позволяващи да се заключи, че са налице такива цели — че въпросната мярка действително отговаря на такова императивно съображение от общ интерес. Следователно изглежда, че липсва обективна обосновка за обратното действие на тази мярка, като това все пак следва да се провери от запитващата юрисдикция.

53 На второ място, що се отнася до зачитането на оправданите правни очаквания на заинтересованите лица, важно е да се припомни, че от акта за преюдициално запитване, както и от отговора на запитващата юрисдикция на искането на Съда за предоставяне на информация следва, че съгласно член 39 от PG от 2010 г. само „неоснователно получените плащания (надплатени суми) се възстановяват на федералната държава, ако не са получени добросъвестно“. От това следва, че освен ако не се установи друго при проверките, които запитващата юрисдикция трябва да извърши с оглед на всички релевантни обстоятелства по спора, с който е сезирана, спорната в главното производство национална правна уредба е възможно да зачете оправданите правни очаквания на заинтересованите лица чрез евентуално прилагане на член 39 от PG от 2010 г.

54 С оглед на изложените по-горе съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че член 2, параграф 1 и параграф 2, буква а), както и член 6, параграф 1 от Директива 2000/78 трябва да се тълкуват в смисъл, че ако липсва императивно съображение от общ интерес, не допускат национална правна уредба, която, за да премахне основана на възраст дискриминация, предвижда пенсионната схема на категория държавни служители, която преди това е била в по-благоприятно положение съгласно националното законодателство относно правото на пенсия за осигурителен стаж и възраст, да бъде приравнена с обратно действие с пенсионната схема на категория държавни служители, която преди това е била в по-неблагоприятно положение съгласно същото законодателство.

По съдебните разноски

55 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (седми състав) реши:

Член 2, параграф 1 и параграф 2, буква а), както и член 6, параграф 1 от Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 година за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите

трябва да се тълкуват в смисъл, че

ако липсва императивно съображение от общ интерес, не допускат национална правна уредба, която, за да премахне основана на възраст дискриминация, предвижда пенсионната схема на категория държавни служители, която преди това е била в по-благоприятно положение съгласно националното законодателство относно правото на пенсия за осигурителен стаж и възраст, да бъде приравнена с обратно

действие с пенсионната схема на категория държавни служители, която преди това е била в по-неблагоприятно положение съгласно същото законодателство.

Подписи